

Universitätsbibliothek Paderborn

Unius Necessarii pars ...

Ubi agitur De Cognitione Dei - Quanti nimirum momenti illa fit, & quibus
praesidiis obtineri ab unoqueque hominum possit

Rogacci, Benedetto

Pragae, 1721

Caput XI. Similis alia conscendendi ad Deum praxis, per consecarium
secundo loco propositum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54487](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54487)

est unicus finis , ad quem tua meditatio collimat , propriusque ille fructus , quem tum in qualibet ejus parte, tum præcipuè juxta finem persequi debes : curans tunc maximè prædictos animi motus ciere , & expromere.

CAPUT XI.

Similis alia , conscendendi in DEUM praxis, per consecrarium secundo loco propositum.

Altera jam vocat nos praxis, conscendendi à rebus creatis in DEUM, per argumentationem supra explicatam, qua evidenter conficitur, singulas quasque harum prærogativas in comuni illo omnium principio, & infinitis quidem partibus ampliores existere. Praxis nemini non sanctorum virorum maximè familiaris, sed à Seraphico imprimis Patriarcha Francisco usurpata, qui, teste D. Bonaventura, in quibuslibet rebus bonis, & pulchris archetypam summi earum Creatoris bonitatem, pulchritudinemque intueri solebat: & perfectiones perfectionibus superaddens, multò felicius, quàm fabulosi olim

G

Gigantes per impositos montibus montes, scalam sibi, ascensumque construebat ad caelos, imò ad illum, qui ipso finet caelos supergreditur, tanquam fuminus apex cujusvis non terrenæ ac sensibilis tantum, verum etiam spiritualis naturæ. *Intuebatur in pulchris pulcherrimum, & per impressa rebus vestigia prosequetur ubique dilectum: de omnibus sibi scalam faciens, per quam conscenderet ad apprehendendum eum: qui est totus desiderabilis. (In vita c. 9.)*

2. Porro hæc mentis ascensio potest fieri vel obiter pro rerum varietate, quarum aliæ se nobis, atque aliæ continenter objiciunt; vel per otium & deditâ operâ, nobismet ipsis illius tempus, & materiam ultrò eligentibus. Et prior quidem illius praxis, quæ nullo non tempore iterari potest, accuratæ institutionis haud eget: cum nihil ad eam requiratur aliud, nisi, ut, quoties certâ quæpiam hujus vel illius creatæ rei perfectio occurrerit; quanto eadem in DEO major sit, recorderis. Si verò alteram professo animi studio & diuturniori, putà horæ unius, tempore exequi juvat; meditatione hinc adscripta uti poteris. quæ, quanto sæpius, attentiusque peracta à te fuerit, tanto & splendidior DEI notitiâ menti tuæ imprimet, & faciliorem tibi reddet brevium illarum, ac frequentium recordationum usum,

L

quæ

quæ priorem praxim constituunt. Quatuor igitur præstantissimas dotes, quæque præcipuo in honore haberi ab hominibus solent, meditando tibi offero, magnitudinem, potentiam, dominatum, scientiam. Eas verò ità considerari à te expediet, ut primò unamquamque tibi repræsentes, qualis & quanta ulli unquam rerum creatarum obtigerit, vel possit obtinere: tum, ubi creatum illud ens, pro tam eximie perfectionis suæ merito demiratus fueris, colligas apud te ipsum, quanto plus admirationis mereatur summum DEI esse, in quo illa eadem prærogativa, incomparabiliter ampliori modo, quia determinato quovis modo major reperitur: quàmque idcirco vel perfectissimum quodvis inter entia creata, si cum eo comparetur, ad nihili speciem decrescat.

3. Incipiendo igitur à magnitudine, quæ, ubi extraordinaria est, comunè inque prætergreditur modum; admirationi, & prope terrore esse nobis, utpote minutis ac pusillis entibus solet, ceu quisque experitur in immani quopiam navigio, vel latissimo amne spectando. ducto hinc, ut aiebam, exordio, contemplare animo corpus, inter omnia, quæ DEUS procreaverit, maximum: cujusmodi nemo esse inficiabitur ultimum cælum, utpote quod

quod reliquas magnitudines universas intrâ suum orbem concludit. Sed quia luscæ, & angustæ tuæ mentis non est, tantam illam vastitatem uno totam obtutu emetiri; considerandas prius sume nonnullas res alias, communi quidem iudicio maximas, sed quæ ipsi comparatæ vix nihilo videntur majores. Primò itaque propone ante mentis tuæ oculos amplissimam inter urbes à mortalibus conditas, qualis facilè credi potest fuisse vetus Ninive, *Civitas itinere trium dierum*: (*Jonæ c. 3.*) & vastissimum inter Imperia per terrarum orbem porrecta, quale fuit, Appiani iudicio, Romanum (*L. 1. de Reb. Lyb.*) animadvertens deinde, quàm & illa urbs, quæ adeò tibi spatiosa initio videbatur, pusilla præ imperio hoc appareat; & hoc pariter, cujus antea laxitatem mirabaris, magnæ rei decus, noménque amittat, si cum tantò majore terreni totius orbis ambitu conferatur. His animo exactis, perge ulteriùs sic tecum disserere: Et tamen hic idem globus terrestris, cujus tam exigua pars sunt, præque cujus exporrectione nihil magni præferunt, quæcunque majorem in eo magnitudinis formam obtinuerunt ædificia, & imperia; cum supremi cæli orbe compositus, adeò ipse quoque evanescit, ut non nisi exile punctum mereatur vocari: cum ex

diligenti Astronomorum supputatione, vel unicâ firmamenti stelliâ ultra quinquies milles sit minor. Quantam ergo dicendum est vastitatem esse illius corporis, cujus ex adverso, nedum quidquid in terris magnitudine excellit, sed & ipse orbis terrarum, humanae omnis magnificentiae theatrum, in tantam exilitatem contrahitur? Mox, ubi demoratus aliquantisper fueris, in admirabili, ac penè immensa illius laxitate aestimanda; conclude, atqui hoc etiam tam immane corpus, quod solum inter res creatas verè dici magnum potest, utpote reliquis omnibus majus, nihil aliud demum est, quam exiguissimum quoddam centrum essentiae, ac immensitatis divinae, quae non modò illud totum permeat, & complet, verum etiam, extra ultimas illius convexitatis oras circumquaque in infinitum se extendens, illud in sui medio relinquit, quasi punctum longè minus, quàm in medio ipsius terrae sit infimum centrum. Denique post hujusmodi comparationes, quam intelligendo percipere haud vales, divinae immensitatem essentiae, in illius te admirationem totum immerge: supremumque caelum cum omnibus, quae circumplectitur, inter te, atque ipsam constituens, totum hunc creatae magnitudinis cumulum in quoddam ipsi offer spiri-

tua

tuale holocaustum: ità nempe, ut, quam de illo formatam ante in animo præclaram æstimationem habebas, coram ipsa nunc absumas, atque in nihilum redigas: profitendo, ipsam unam propriè, quia infinitè, esse magnam, mererique idcirco, ut ipsi compositum, non modò pro re exigua, sed & pro nihilo habeatur, quidquid alibi uspiam nos pygmæum genus, *majorum ignorantia, & quia parvi, magnum credimus*, ceu scriptum sapienter à Seneca est. (*Præf. L. 3. qu. Nat. & Ep. 59.*) Quod spiritualis holocausti genus tribus etiam, quæ subsequuntur, hujus comentationis capitibus clausulæ & coronidis loco addi à te velim: ut tantò plus frugis eorum tibi consideratio pariat; quantò magis conjunctum cum supremi rerum Authoris æstimatione creati cujusque, vel præcellentissimi entis contemptum habuerit.

4. Secundò, perge eandem comparationem instituere circa potentiam, nempe viri-um robur, & operandi virtutem: revocans in memoriam, quem hac dote apprimè conspicuum fuisse inter homines noveris: fortissimum illum scilicet, minimèque fabulosum Palæstinæ Herculem, Samsonem, qui invicta manu leones discerpere, jumentis maxillâ hostium copias proffigare, crassos funes
in-

instar fli disrumpere , & validis suffulta columnis ædificia prosternere humi potuerit. Roboris certè exempla hæc sunt , nimirum quàm singularia , quæque si temporibus nostris edi à quopiam contingeret ; næ is in admiratione , famaque omnium esset , tanquam novum & insolens fortitudinis humanâ majoris prodigium. Age jam , comminiscamur animo , hujusmodi hominem in terris existere , imò tantò adhuc valentiolem veteri Samsonne esse ; ut , uno pede humum feriens , horrendos circumquaque terræ motus suscitaret : dexteræ impulsu Appeninos , & Caucasos suis è sedibus emoliat , inque caput præcipites volvat : nec majori , quàm unius efflationis conatu indigeat , ad omnes illico disjiciendas , sternendâsq; immortales Persarum acies , Romæ legiones , Macedoniæ phalanges. Proh DEU M immortalem ! quis dignè explicet , quantum ille æstimationis , honorisque ab humano genere universo referret , quàm gloriosum & celebre per remotissimas quasque orbis plagas illius nomen volitaret , quòque eum terrore præsentis aspicerent , exteri illius famam audirent ? Et tamen tota hæc incredibilis virium præstantia , & quæcunque adhuc portentosior cogitatione effingatur , si cum divina vi in comparationem

veniat; quidnam, rogo, videri aliud potest, quàm pueri, aut ægroti imbecillitas? Præterquam enim quòd non ad omnia indiscriminatum patranda se extenderet, sed certorum effectuum circumscriberetur limitibus; neque propria habentis dos esset, sed aliunde, à DEO scilicet, ei commodata, suique propterea Largitoris & Domini arbitrio, sive utendam illam diutiùs permittere, sive auferre protinus vellet, continenter subjecta. Unde pronum tibi erit colligere, quàm parvi faciendæ sint etiam exuperantissimæ hominum vires, præ DEI virtute & potentia, quæ sola nullis agendi finibus clauditur, sola secundum nullam sui partem ab alienis nutibus pendet, & sola meretur ab omnibus suspici, observari, timeri. *Quis similis tui in fortibus, Domine: terribilis, atque laudabilis? Magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine. Quis non timebit te, O Rex Gentium? Fortissime, magne, & potens, DEUS exercituum nomen tibi. In manu tua est fortitudo, & potentia, nec quisquam tibi potest resistere. (Exod. 15. Jer. 10. & 32. Paral. 2. 6. 20.)*

5. Tertiò, ad splendidiorē aliquam divini dominatûs, imperiique speciem menti imprimendam, sume tibi ex iis quempiam, qui latius in terris regnaverit, putà Alexan-

drum Macedonem, vel Augustum Cæsarem: reputans tecum, quanta in veneratione apud gentes sibi subjectas suæ illius potestatis ergo essent: tanquam humanæ conditionis modum supergressi, & quidam Joves terreni. Atqui eorum imperium, præterquam quòd mortale, & brevi temporis spatio finitum, non nisi certam aliquam terreni orbis partem complectebatur: imò neque super hanc ipsam, degentesque in ea populos plenum jus obtinebant, sed ad paucos solummodo usus contractum: ut proinde non nisi tenuis quædam imperii umbra existimari possit, præ cælestis Regnatoris imperio: quod, utpote sempiternum, super omnes non præsentis modò, sed cujuslibet, quæ transacti, quæ venturi, ævi mortales porrigitur. neque illos secundùm sola corpora, & quamdiu in terris vivunt, verùm secundùm ipsas quoque animas, & postquam fato concesserint, plenissimè sibi habet subjectos. Imò huic tam omnimodæ super homines potestati nihilo minorem dominatum adjungit super novenos beatarum mentium choros, super cælestes orbis, super elementa, & quidquid in mundo ex his constat, uno verbo super universas res conditas; quæ, nullâ prorsus exceptâ, maximi illius Imperatoris arbitrio necessariò, ac penitus sub-

ja-

jacent. *Quoniam omnia serviunt tibi. (Ps. 118.)*
 Hoc, hoc profectò est dominium verè excel-
 sum, verè augustum, verè admirandum. Hic
 Dominator, supra cæteros omnes coli dignus,
 & cui soli magnificum Domini nomen, se-
 cundùm germanam, ac plenissimam significa-
 tionem suam, convenit. Ità prorsus, O ma-
 ximè universitatis Regnator! *Tu solus Do-*
minus, Tu solus Altissimus. Regnum tuum Regnum
omnium seculorum, & dominatio tua in omn: ge-
neratione, & generatione. Tu Dominus super omnes
Principes. In manu tua magnitudo, & imperium o-
mnium. (Ps. 144. Parat. L. 1. c. 19.)

6. Quartò, reliquum est, ut ab ea, quæ
 in mentibus creatis occurrit, scientia, ad di-
 vinam æstimandam, consurgas. Age igitur,
 & nonnullos eorum recogita, qui egregia præ
 cæteris ingenii, doctrinæque suæ monumen-
 ta posteritati reliquere, Aristotelem exempli
 gratiâ, Thomam Aquinatem, Albertum Ma-
 gnum, Franciscum Suarium. Præclarissima
 procul dubio isthæc sunt humanæ sapientiæ lu-
 mina, & propter amplissimam rerum perce-
 ptarum varietatem, atque copiam, singulari
 admiratione digna. Certissimè tamen con-
 stat; neminem ex iis unum, quantacunque sci-
 endi laude emineat, potuisse, quidquid est ve-
 ri, intelligendo comprehendere. Relictis iis

igitur, ad celebrem aliquam bibliothecam te verte, ubi congestum reperiatur, quidquid de singulis liberalibus disciplinis, Theologia, Physica, Dialectica, Mathesi, Arithmetica, Geometria, Astronomia, Medicina, & quacunquē alia, præstantissimi earum Doctores mandaverunt literis: ad illud, inquam, encyclopediæ totius quasi ærarium te verte, & quidquid scientiæ tot iis voluminibus continetur, finge à DEO, indè expressum, intrà certi unius hominis mentem infundi. Quale, rogo, eruditionis prodigium illius tibi hominis mens videtur futura? Putabis fortasse, nullam scientiæ totius partem desideratum in ea iri. Fallereris tamen, si ità sentires. Quàm plurimæ siquidem cùm in Philosophia & Theologia, tum in quibuslibet aliis doctrinis veritates latent, quas nemo hæcenus mortalium assequi discendo potuit, quarumque idcirco neque in universis bibliothecæ illius voluminibus, neque in mente illa, eorum breviario, & nova quodammodo bibliotheca extaret cognitio. Perge itaque ulterius, & quando omnigenam, perfectamque scientiam frustra quæxivisti inter homines; vide, numquid eam reperire apud Angelos liceat. Sed enimverò irriti laboris fuerit, vel ibi eam investigare. Quantumvis enim purissimæ, per-
spi-

spicacissimæque illæ mentes exactissimam naturalium quarumlibet veritatum, circa objecta creata existentia, cognitionem possideant; quid tamen hic omnis plurimarum quidem, sed finitarum notitiarum cumulus videri potest, ad infinitam tot reliquarum notitiarum multitudinem, circa ea omnia, quæ vel à DEO fieri possunt, vel liberè à mortalibus fient, vel aliis atque aliis conditionibus positis fierent, cui multitudini comprehendendæ nulla mens creata par est? Quidnam ergo faciendum tibi jam superest? nempe hoc, ut denique fatearis, præstantissimam quamlibet sive hominum, sive Angelorum sapientiam tantò habere plus inscitæ, quàm scientiæ; quantò infinitæ illæ notitiæ, quibus caret, plures numero sunt certis illis, & finitis, quos continet: ac propterea, licèt maximum intercedat discrimen inter supremi Angeli, & rudis bubulci scientiam; si utraque tamen ex adverso divinæ scientiæ ponatur, usque adeò ab infinita hujus exuperantia finitum illud discrimen, quo Angelus bubulco antecellit, obscurari, & confundi, ut vix hunc ab illo ibi liceat dignoscere: quique ambos ità coram DEO spectat, Angeli scientiam præ illa bubulci admirari nequeat, sed omnem suam admirationem cogatur transferre in DEUM unum,

num, in quo sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae absconditi: (Ad Colos. c. 2.) quemque ideo Anna illa Samuelis mater jure optimo *Scientiarum Dominum* appellavit. (I. Reg. c. 2.)

7. Talis ergo materia est, atque forma, qua in meditando uti potest, cui cordi est ad DEI aestimationem, amorémque per creata objecta se attollere: singulas scilicet horum perfectiones cum divinis ejusdem generis, sed immensum excellentioribus, comparando, & justas indè causas sumendo, unum illum infinito intervallo ante hæc omnia ponendi. Quam animi conscensionem toties, tamque enixè D. Augustinus inculcat, ceu specialiter videre licet in hisce ejus verbis super Psalmũ 145. *Undique pulchritudo operis tibi commendat artificem. Miraris fabricam? ama fabricatorem. Non ità occuperis in eo, quod factum est, ut recedas ab eo, qui fecit.* Atque hic profectò modus est maximè omnium nobilis, fructuosus, & proprius creatis rebus utendi: non amplius nimirum occupare in iis mentem, quam satis sit ad DEI notitiam pro animi pabulo indè hauriendam: apum exemplo, quæ floribus infidentes, non eos carpunt, & devorant totos, sed, tenuiori eorum succo in mellis materiam excerpto, quod superest, tanquam suo fini supervacuum relinquunt. Hoc est

est habere, secundum citati modum Augustini phrasim, *Oculos Christianos*: (In Ps. 56.) id est oculos, qui haud quaquam vulgi ritu in extrema objectorum facie hæreant, neque, ut sapientum Ethnicorum mos est, contenti sint, solam rerum naturam deprehendere: sed altius eas atque interius ex Christianæ philosophiæ instituto pervadentes, curent in omnibus, quæ passim vident, tanquam in diversis totidem imaginibus, unicum, & invisibile eorum exemplar agnoscere. Hoc denique est ingens mundi volumen lectitare, non secundum literam, quæ, teste D. Paulo, in se hærentes *occidit*, (2. ad Cor. c. 3.) sed secundum interiorem ac spirituales sensum, qui se investigantes *vivificat*. Creatam namque objecta, si, veluti mera DEI simulacra, spectentur, ad nostros animos in illius admirationem, amorisque rapiendos plurimum valent: è contrario, si non nisi eorum corticem intueamur, fascinare suo amore nos solent, eoque perducere, ut ipsis inhiantes eorum deferamus authorem. Quæ perversitas nimium quam frequens, & ubique obvia, idololatriæ quoddam genus videtur illi non ab simile, quod in Ethnicis mirabatur Lactantius, mortuæ statuæ cultoribus, vivumque interim ejus opificem pro nihilo habentibus. *Quid*

in-

*inter se tam contrarium, quàm statuarium despice-
re, statuam adorare? (L. 2. c. 2.)*

8. Quocirca curandum nobis sedulò est, ut eas frequentemus vocitatas à Plutarcho, (*In Erot.*) *Pulchras, sacràsque recordationes, quibus, quasi alis, animus sublevatur*: Neque mundum hunc sensibilem, artificiosissimum sanè opus, & ubi, multò veriùs, quàm in Timantis tabulis, *plus intelligitur semper, quàm pingitur,* (*Plin. L. 35. c. 10.*) ità contemplemur, ut pueri, & idiotæ contemplari Obeliscum solent, hieroglyphicis notis undique impressum, nihil ibi amplùs intellectu perspicientes, quàm quod cernit obtutus: sed quemadmodum literati, & intelligentiores viri aliud in marmore illo oculis vident, aliud mente percipiunt; ità nos pariter in externa illa, quam res creatæ intuendam nobis præbent, sui specie, id etiam pervidere noverimus, quod eodem tempore de arcanis Conditoris sui perfectionibus mysticè innuunt: consequentes hoc pacto nobilissimum finem, cujus gratiâ in hoc ingens operum suorum theatrum introductos à DEO nos fuisse, Epictetus affirmat: nimirum non ideo, ut contenti essemus so- lam eorum superficiem contemplari, sed ut penitiores etiam eorundem significatus solerti interpretatione erueremus. (*Arrian. L. 1. c. 6.*)

Introduxit hominem in mundum, ut inspectorem suorum operum, nec cognitorem solum, verum etiam interpretem. Cujus rei perillustre nobis exemplum Regius Vates reliquit, vix unquam creatæ alicujus rei solitus mentionem facere; quin extemplo ad DEUM indè confurgat. Audi eum in Psalmo nonagesimo primo: *Delectasti me Domine in factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo.* Quàm apta & significans loquendi ratio? subdit hic Hugo Cardinalis, & post eum Laurentius Justinianus: (*Fasc. Am. c. 18.*) *Non dixit, factura tua delectavit me, sed delectasti me Domine in factura tua. Facturæ enim delectant malos: DEUS autem delectat bonos in facturis suis.* Et revera, vix hæc prolocutus, gradum ab operibus facit ad sapientissimi Effectoris præconia. *Quàm magnificata sunt opera tua Domine? Nimis profunda factæ sunt cogitationes tuæ. Vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc.* Nec fecus in Psalmo octavo, sidera, cælestesque orbis considerans, prius etiam, quàm de iis fari aggrediatur, attoniti in morem exclamat: *Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in universa terra? Quoniam elevata est magnificentia tua super cælos.* Et alibi, terrificam majestatem, fremitusque, & impetus maris admirans, cum dixisset: (*Pf. 98.*) *Mirabi-*
les

les elationes maris; subiecit protinus, *Mirabili in altis Dominus*. Denique (nè singula loca afferendo, justæ brevitatis modum egrediar) in Psalmo centesimo tertio, post longam enumerationem rerum sive in cælo, sive in terris à DEO productarum, solenne suum epiphonema iis subscribit: *Quàm magnificata sunt opera tua Domine? Omnia in sapientia fecisti*. Idem observare in Ecclesiastico etiam fas est: qui capite 43. postquam arcum cælestem intuendum nobis proposuit; ad artificem illius celebrandum extemplo nos vocat: *Vide arcum*, inquit, *& benedic eum, qui fecit illum*: pergensque de aliis itidem naturæ miraculis loqui; eorum commemorationem sic claudit. *Multa dicemus, & deficiemus in verbis. Consummatio autem sermonum ipse est in omnibus. Gloriantes ad quid valebimus? Ipse enim omnipotens super omnia opera sua. Benedicentes Dominum, exaltate illum, quantum potestis. Major enim est omni laude. Exaltantes eum, replemini virtute: non enim comprehendetis. Multa abscondita sunt majora his. Pauca enim vidimus operum ejus.*

